

Fridrikh I Firsov, Harvey Klehr och John Earl Haynes

Komintern och Kinas kommunistiska parti: olika prioriteringar

Ur Fridrikh I Firsov, Harvey Klehr and John Earl Haynes, *Secret Cables of the Comintern 1933-1943* (2014)

Krypterad korrespondens mellan Komintern och Kinas kommunistiska parti (KKP) i slutet av 1930-talet och början av 1940-talet visar på en betydande skillnad mellan Kominterns prioriteringar och Mao Zedongs och KKP:s. Från mitten av 1930-talet och framåt betonade Komintern, som återspeglade Stalins prioriteringar, skapandet av en antijapansk nationell front i Kina. Ett direkt japanskt ingripande i Kina var nära förestående, och i Stalins ögon var ett sådant ingripande kopplat till Sovjetunionens viktigaste utrikespolitiska intressen. Japan och Tsarrysland hade tidigare drabbat samman i Korea och Manchuriet, och Stalin var väl medveten om att de rika naturtillgångarna i sovjetiska Sibirien var möjliga mål för det resursfattiga Japans aggressiva tendenser. Samtidigt som Stalin främjade samarbete med den kinesiska regeringsledningen genom diplomatiska kanaler, använde han också Komintern för att påverka KKP.¹

Efter det att kejsardynastin Qing störtats 1911 och Republiken Kina grundats följde nästan två årtionden av instabilitet och inbördeskrig. Men i början av 1930-talet hade det kinesiska nationalistpartiet Guomindang (GMD), under ledning av Chiang Kai-shek, etablerat ett osäkert herravälde i större delen av Kina. KKP hade dock etablerat sig som en civil och militär makt i ett stort område i norra Kina, kallat Specialregionen, med huvudkvarter i Yunan, där man motsatte sig GMD:s kontroll.

Efter det att japanska väpnade styrkor hade trängt in i Kina 1937 låg det i Sovjetunionens intresse att GMD och KKP lade sin interna rivalitet åt sidan för att möta det japanska hotet. Genom att omintetgöra den japanska invasionen skulle man hålla japanerna borta från sovjetiskt territorium norr om Kina och binda japanska trupper som annars skulle kunna hota sovjetiska Sibirien.

I juli 1937 skapades en enhetsfront bestående av KKP och GMD med hjälp av Komintern. Den KKP-dominerade specialregionens status erkändes officiellt av Chiang Kai-sheks nationalistregering och de kinesiska kommunistiska militärstyrkorna döptes om till Fjärde [nya armén] och Åttonde routearmén [som en del av de nationalistiska arméerna]. Den 11 november tog Stalin emot Dimitrov och representanter för KKP, Wang Ming, Kong Sing och Wang Jiayang. (Jiayang hade arbetat i EKKI:s* apparat under pseudonymerna Zheng Li och Kommunard). Direktiv utarbetades för kommunistpartiets aktiva deltagande i det antijapanska kriget. ”Hur kineserna ska kämpa mot den yttre fienden – det är den avgörande frågan”, anmärkte Stalin. ”När det är över, då kommer frågan att uppstå om hur de ska slåss sinesemellan!” Han lovade att bistå KKP med vapen och teknologi.²

Efter sin ankomst till Kina i slutet av december informerade Wang Ming politbyrån i KKP:s CK om de instruktioner han hade fått. Den 4 januari 1938 vidarebefordrade Dimitrov ett telegram från KKP till Stalin: ”EKKI:s instruktioner antogs enhälligt vid ett möte. Resultaten och lärdomarna från genomförandet av enhetsfronten analyserades och flera tendenser [i] det

¹ Material från EKKI:s chifferkorrespondens med det kinesiska kommunistpartiet för 1931-1937 publicerat i Titarenko et al., red., *VKP(b), Komintern i Kitay*.

* EKKI står för Kommunistiska internationalens exekutivkommitté.

² Dimitrov, *Dnevnik*, s. 130; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 164; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 68.

praktiska arbetet korrigerades.”³ Detta meddelande indikerade att KKP gjorde anspråk på att förändra sin verksamhet för att främja särskilda former av samarbete med Guomindang.

Begäran om ekonomiskt bistånd var ett återkommande tema i meddelandena från Kina. Den 10 januari 1938 rapporterade Dimitrov till Stalin om ett telegram från KKP där det stod ”[För] närvarande upplever vi allvarliga ekonomiska svårigheter. Alla våra ansträngningar att finna en lösning med våra egna medel kan bara delvis lösa frågan. Vi begär att de utlovade medlen så snart som möjligt skickas till Fang Lin, och vi har redan skickat vår medarbetare till Urumchi för detta ändamål.”⁴ Dimitrov föreslog att det utlovade stödet skulle betalas ut i separata delbetalningar. Stalin gick med på att dela ut 500.000 dollar (8.119.234 dollar i 2012 års penningvärde). Dimitrov fortsatte senare att vidarebefordra information från Kina till Stalin, i synnerhet om relationerna mellan KKP och GMD, den militära situationen, läget för åttonde och fjärde arméerna, KKP:s verksamhet och önskemål från dess ledning.

I sin kommunikation försökte KKP:s ledare ständigt påtala för Komintern att GMD och Chiang Kai-shek inte var engagerade i kriget mot Japan, utan snarare i kampen mot KKP och dess väpnade styrkor. Enligt KKP strävade Chiang Kai-shek efter en uppgörelse med de invaderande japanerna för att sedan kunna krossa kommunisterna. Man informerade om väpnade sammanstötningar mellan GMD-trupperna och åttonde och fjärde arméerna. Den 5 juni 1939 skickade Manuilskij ett telegram från KKP till Stalin om det spända förhållandet mellan KKP och GMD. Enligt detta telegram hade GMD:s centrala exekutivkommittés plenum antagit ett hemligt beslut om att bekämpa den kommunistiska faran genom att likvidera kommunistpartiet. Det talades också om väpnade sammanstötningar. ”Beträffande Specialregionen beslöt Guomindang att omringa den, isolera den utifrån och spränga den inifrån, för att likvidera denna region som territoriell bas för 8:e armén.”⁵

Förutom militära och ekonomiska frågor tog korrespondensen också upp problem av ideologisk natur. I enlighet med en av Stalins prioriteringar skickade Dimitrov den 15 juli 1939 en depesch till KKP:s CK med en förfrågan om hur *Sovjetunionens Kommunistiska Partis (bolsjevikerna) historia. Kortfattad kurs* spreds. Boken hade översatts till kinesiska och tiotusen exemplar hade skickats till Kina. ”Distributionen och studiet av denna bok markerar en vändpunkt och är ett kraftfullt verktyg för att höja partiets ideologiska nivå, och ett extremt kraftfullt sätt att säkerställa att marxismen-leninismens idéer tränger in i största möjliga antal massor”, betonades det i utskicket. ”Spridningen av denna bok i broderpartierna har varit ytterst framgångsrik.”⁶

I september flög Zhou Enlai, medlem i den kinesiska politbyrån, till Moskva för medicinsk behandling. Med sig hade han tre koder som erövrats av åttonde armén under fientligheterna mot japanerna. I ett brev till Lavrentij Berija, medlem av SUKP(b):s politbyrå och folkkommisarie för inrikesfrågor, skrev Dimitrov: ”Med antagandet att dessa koder kan vara av intresse för Dig, skickar jag dem till Dig som bilaga till detta brev.” Dimitrov informerade Stalin om att EKKI:s presidium hade lyssnat till och diskuterat Zhou Enlais rapport. Enligt Dimitrov behöver ledningen för KKP ”råd i två viktiga frågor: 1) Vilken linje kommunistpartiet bör följa och hur det bör försöka förhindra att de styrande kretsarna i Kina kapitulerar för de japanska imperialisterna. 2) Vilken linje kommunistpartiet bör följa och vilka åtgärder man bör vidta för att föra kampen vidare under nuvarande omständigheter, särskilt med tanke på den politik som förs av Guomindangs ledande kretsar, som går ut på att förfölja kommu-

³ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 294,1.47.

⁴ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 294,1. 50. Fang Lin var pseudonym för Deng Fa, en kandidatmedlem i KKP:s CK:s politbyrå

⁵ RGASPI, f. 495, op. 10a, d. 409a, 1. 62; *ibid.*, 1. 64;

⁶ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 3, utgående till Kina 1941 (Zheng Li), 1. 24, ms.

nistpartiet och likvidera specialregionen och 8:e armén.” Brevet avslutades med en begäran om råd och instruktioner. Dimitrov bad flera gånger Stalin att ta emot Zhou Enlai, men Stalin vägrade att göra det under förevändningen att han var upptagen. Han förklarade också för Dimitrov att EKKI borde fatta ett självständigt beslut i den kinesiska frågan och lovade att ge 300.000 dollar till stöd för KKP, vilket var mindre än de 350.000 dollar som Komintern begärt.⁷

I det dokument som antogs av EKKI:s presidium, ”Kinesiska kommunistpartiets grundläggande politiska riktlinjer inför den kommande partikongressen”, konstaterades att kriget mot japanerna i Kina, det s.k. nationella befrielsekriget, befann sig i en kritisk vändpunkt. Det centrala målet för KKP var enligt dokumentet ”att mobilisera miljontals kineser för att övervinna faran för kapitulation”. Dokumentet noterade behovet av att övervinna slitningarna med GMD. KKP instruerades att genomföra 1937 års avtal med GMD: ”Kinas kommunistiska parti, som erkänner den nationella regeringens och dess ledare Chiang Kai-sheks oföränderliga auktoritet i det fortsatta kriget mot den japanska imperialismen och som samarbetar så nära som möjligt med alla som stöder motståndet mot den japanska aggressionen, kommer att göra allt för att upprätta broderliga relationer med Guomindangs trupper i kampen för den nationella befrielsens gemensamma sak.” Alla krav av politisk, ekonomisk och social natur skulle underordnas det primära målet – att organisera ett tillbakavisande av de japanska imperialisterna och uppnå seger i det nationella befrielsekriget. I ett telegram till KKP:s CK skrev Dimitrov: ”Zhou Enlai informerar er personligen om allt vi diskuterat och kommit överens om i kinesiska frågor. Allt detta måste tas under allvarligt övervägande och slutliga beslut måste fattas helt oberoende. Om ni inte är överens med oss i vissa frågor ber vi er att omedelbart informera och ge förklaringar.” Det visade sig att det fanns en hel del förklaringar att göra.⁸

Genomförandet av dessa instruktioner bröt samman främst därför att KKP och GMD inte litade på varandra, och i slutändan försökte vardera sidan likvidera den andra. Mao Zedong förde envist en politik som gick ut på att skärpa kampen mot GMD. Ändå försökte han i sina meddelanden till EKKI framställa Chiang Kai-shek som den skyldige till den oundvikliga splittringen i enhetsfronten. Den 12 november mottogs ett telegram från Mao om Chiangs avsikt att kapitulera för japanerna, hans krav på att kommunistiska militära enheter skulle dras tillbaka från centrala Kina och förberedelserna för att genomföra en straffexpedition mot de kommunistiska fjärde och åttonde arméerna. För att undergräva Chiangs plan var det enligt meddelandet nödvändigt att ”i försvarssyfte genomföra en motoffensiv mot honom, driva bort hans strafftrupper och befästa zoner”. Innan ett slutgiltigt beslut fattades begärde dock KKP:s ledning lämpliga instruktioner. Dimitrov beställde kopior av telegrammet som skickats till Stalin, Molotov och Semjon Timosjenko (sovjetisk försvarskommissarie) och svarade med ett telegram till Mao: ”Med tanke på frågans extraordinära komplexitet kommer vi att kunna ge ett svar först efter att ha studerat ett antal viktiga element. Ni bör vara förberedda, men vi ber er att avvakta med ett slutligt beslut.”⁹

I början av november fick Moskva en kopia av ett hemligt direktiv från KKP:s CK. Där angavs KKP:s primära mål på ett sätt som skilde sig från EKKI:s presidiums formulering: ”Vårt partis centrala uppgift i detta avgörande ögonblick måste vara kampen mot kapitulation

⁷ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 316, 1. 12, brev 15 september 1939; *ibid.*, 1. 10, brev 29 januari 1940; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 111-112; Dimitrov, *Dnevnik*, s. 190; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 292; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 126. I detta fall översatte Dimitrov ”Du” till Berija.

⁸ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 317, ll. 44, 49; op. 184, d. 2, utgående 1940 till Kina, 1. 17, kodad försändelse 17 mars 1940, ms., Dimitrovs handskrift.

⁹ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 13, inkommande från Kina 1940, l. 175, kodad försändelse 7 november 1940; d. 2, utgående 1940 till Kina, 1. 88, kodad försändelse 16 november 1940, ms., Dimitrovs handskrift.

och inbördeskrig. Huvudinriktningen i vår kamp, som tidigare brukade vara inriktad på hökarna, måste nu riktas mot de pro-japanska elementen och anstiftarna av inbördeskrig.” Detta innebar att huvudinriktningen skulle vara mot GMD, inte mot japanerna. Kopior av detta dokument skickades till Stalin, Molotov, Timosjenko och Andrej Zjdanov (medlem av SUKP(b):s politbyrå och sekreterare i dess centralkommitté).¹⁰

Den 22 november träffade Dimitrov Timosjenko, Kyrill Meretskov (chef för Röda arméns generalstab) och Fillip Golikov (chef för den militära underrättelsetjänsten) för att diskutera Kinas militära situation. I Dimitrovs svarsutkast till KKP bestreds uppfattningen att Chiang Kai-shek hade för avsikt att kapitulera inför Japan. Man föreslog KKP ”att följa en politik [som tillåter er] att vinna tid, att manövrera och förhandla med Chiang Kai-shek på alla möjliga sätt om evakueringen av era trupper från centrala Kina och från Shandongprovinserna. Det är viktigt att vinna så mycket tid som möjligt. Det är viktigt att ni inte inleder militära aktioner mot expeditiönsstyrkorna och inte ger Chiang Kai-shek en möjlighet att inför det kinesiska folket framställa er som de som bryter mot den antijapanska kampens enhet och använda era handlingar för att rättfärdiga hans försök att sluta en kompromissfred med japanerna.” Om Chiang Kai-sheks trupper anföll de kommunistiska arméerna var instruktionerna att så hårt som möjligt slå till mot de anfallande trupperna. Dimitrov, som skickade utkastet till svar till Stalin, bad om hans synpunkter så snart som möjligt eftersom ”våra kinesiska kamrater, som befinner sig i en mycket svår situation, kan komma att vidta vissa åtgärder utan grundlig eftertanke”. Den 26 november skickades Dimitrovs svar till Mao Zedong.¹¹

KKP:s ledning fortsatte att sända meddelanden som hänvisade till förberedelser för en attack mot KKP från GMD-styrkor. ”I Kina organiserar nu Chiang Kai-shek aktivt en enhetsfront för att bekämpa det kinesiska kommunistpartiet, och dess ryggrad är det block som består av Chiang Kai-shek och Guangxi-gruppen”, skrev Mao i ett telegram den 30 november. ”De drar till sig mellanliggande element och är engagerade i en omfattande kampanj om vårt partis 'brott' och försöker på så sätt förlama oss. Samtidigt har omkring 500 000 soldater förflyttats, och 200 000 av dem är utplacerade nära gränsområdet. I centrala Kina är omkring 300 000 redo att utöva påtryckningar på oss. Detta är i själva verket en situation som utsätter oss för en dubbel framstöt från Japan och Chiang Kai-shek.”¹² Som han tidigare gjort med många telegram vidarebefordrade Dimitrov även detta till Stalin och Timosjenko. (Guangxi-gruppen, ibland kallad Guangxi-klicken, syftade på en grupp kinesiska nationalistgeneraler som hade motsatt sig Chiang Kai-shek och upprätthöll en självständig armé, men hade slutit ett avtal med GMD för att göra motstånd mot sig den japanska invasionen).

Vid denna tid diskuterades i Dimitrovs korrespondens med Mao Zedong organiseringen av transporter av sovjetiska vapen till den kommunistkontrollerade specialregionen. Detta var en angelägen fråga eftersom de territorier som inte kontrollerades av KKP låg mellan gränsen till den sovjetkontrollerade Mongoliska folkrepubliken och den kommunistiska specialregionen. Den 27 november skrev Dimitrov i ett chiffrerat telegram med rubriken ”Mao Zedong personligen”: ”Om ni kunde säkra hela vägen mellan vårt territorium och Mongoliska folkrepubliken, skulle vi kunna skicka betydligt fler vapen den vägen. Det finns ett brådskande behov av att ta itu med denna fråga; rapportera till oss om era åsikter och konkreta förslag.” I Mao Zedongs svar föreslogs flera andra möjligheter att skicka vapnen, bland annat genom särskilda

¹⁰ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 13, inkommande från Kina 1940, 1. 200, direktiv 7 november 1940; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 132.

¹¹ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 317, ll. 69-70, brev från 23 november 1940; op. 184, d. 2, utgående 1940 till Kina, ll. 95-94; kodad försändelse 26 november 1940, ms.; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 127-128.

¹² RGASPI, f. 495, op. 184, d. 13, inkommande 1940 från Kina, 1. 229.

kavalleriavdelningar som skulle kunna skickas till gränsen. Dimitrov beordrade att Maos telegram skulle vidarebefordras till Stalin och Timosjenko, med vilka han diskuterade frågan om hjälp med att skicka vapen till åttonde armén. I ett brev till Stalin den 26 december förklarade han att detta chiffrerade telegram var ett svar på hans förfrågan om ”vägens skick mellan Yunan [administrativt centrum i specialregionen] och Mongoliska republiken och möjligheten för de kinesiska kamraterna att på ett tillförlitligt sätt sörja för leveransen av denna materiella hjälp, om detta skulle visa sig nödvändigt och politiskt möjligt”. Dimitrov begärde Stalins instruktioner om det var nödvändigt för de ”kinesiska kamraterna” att säkra en sådan rutt och vilket alternativ som var att föredra. Därefter sändes ett svar till Mao Zedong: ”De alternativ som ni har föreslagit är under utredning. Detta kräver en viss tid. Du måste upprätthålla den strängaste sekretess angående frågan. Dimitrov.” I fortsättningen dök inte denna fråga upp mer i Dimitrovs korrespondens med Mao Zedong.¹³

Den 18 januari 1941 rapporterade Mao Zedong om en väpnad sammanstötning mellan den kommunistiska [Nya] Fjärde armén och Chiang Kai-sheks trupper och tillfångatagandet av Fjärde arméns befälhavare Ye Ting. I ett brev till Stalin uttryckte Dimitrov åsikten att ”Chiang Kai-shek uppenbarligen anser att tiden är inne för ett allmänt slag mot det kinesiska kommunistpartiet, och därför har hans generaler ondskefullt angripit och drivit fjärde armén på flykt och vidtar ytterligare aggressiva åtgärder mot åttonde armén och specialregionen”. KKP skulle kunna svara på denna attack, och då skulle oundvikligen ett stort broderkrig bryta ut. I det sammanhanget föreslog Dimitrov sovjetiska påtryckningar på Chiang Kai-shek, liksom en protestkampanj ”för att förhindra att det utbryter ett inbördeskrig och att den antijapanska enhetsfronten splittras, för att inte tillåta att japanerna erövrar Kina ’genom kinesernas egen försorg’.”¹⁴

Från Kina kom ett meddelande om att Chiang Kai-shek hade begärt att konflikten skulle betraktas som en lokal incident som inte skulle påverka relationerna mellan centralregeringen och KKP. Han försäkrade att befälhavaren för fjärde armén skulle släppas fri. Den 21 januari diskuterade Dimitrov de kinesiska frågorna med Stalin. Stalin kallade Ye Ting för en odisciplinerad partisan och sade att det var nödvändigt att undersöka om han hade gett en förevändning för incidenten. Dimitrov rådde Mao Zedong att göra allt för att undvika inbördeskrig och ompröva sin ståndpunkt eftersom en brytning med Chiang Kai-shek inte var oundviklig. Dimitrov inkluderade texten i ett brev till Stalin den 6 februari, med en begäran om ett möte för att få ”direktiv om ytterligare brådskande råd att ge till det kinesiska kommunistpartiets centralkommitté”.¹⁵

På kvällen den 12 februari ringde Stalins adjutant Alexander Poskrebysjev till Dimitrov och sade att ”instruktioner till de kinesiska kamraterna kan utfärdas i andan av mina förslag, som St[alin] anser vara korrekta”. Dimitrov hade i själva verket tidigare skickat telegrammet den 5 februari. Mao svarade att han höll med om de instruktioner han hade fått, men anmärkte att ”vi tänker föra en kompromisslös politik gentemot Chiang Kai-shek, annars kan vi förlora”. Ännu mer betydelsefullt var hans uttalande att ”Aldrig tidigare har vi haft en sådan massa människor på vår sida. Chiang Kai-shek har redan isolerat sig själv. Om två till tre månader, när vi skapat bättre förutsättningar [för oss själva], kommer det att vara möjligt att avsluta den

¹³ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 2, utgående 1940 to Kina, 1. 96, ms., Dimitrovs handskrift; Dimitrov, *Dnevnik*, s. 206; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 327; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 140; RGASPI, f. 495, op. 74, d. 317,1. 74, brev 26 december 1940; op. 184, d. 2, utgående 1940 till Kina, 1. 113, ms., Dimitrovs handskrift, kodad försändelse 29 december 1940.

¹⁴ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 4, inkommande 1941 från Kina, 1. 9; Dimitrov, *Dnevnik*, s. 210; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 335, 336; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 143.

¹⁵ Dimitrov, *Dnevnik*, s. 210-211; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 336-337; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 143-145; RGASPI, f. 495, op. 74, d. 317,1.75; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 135.

här frågan.” Efter att ha gett instruktioner om att skicka detta telegram till den sovjetiska ledningen lade Dimitrov till en notering om att detta var ett svar på hans meddelande, och citerade återigen texten i sitt chiffrtelegram av den 5 februari. På så sätt fastställde han sin ståndpunkt och förutsåg oundvikliga framtida konflikter mellan Chiang Kai-shek och KKP. Även senare skickade Dimitrov till samma adressater de meddelanden han mottog om konsekvenserna av januarikonflikten och uppkomsten av nya konflikter. I sina meddelanden till Mao Zedong betonade Komintern envetet en politik för att samordna GMD:s och KKP:s aktioner i de militära operationerna mot de japanska trupperna.¹⁶

Den 22 juni 1941 sände EKKI ett telegram till KKP om Tysklands angrepp på Sovjetunionen. I sitt svar förklarade KKP:s CK att man till fullo instämde i EKKI:s instruktioner och att man ”kraftfullt skulle genomföra dem”. I de instruktioner som utfärdades stod följande: ”Vårt partis uppgifter är följande: 1. Att beslutsamt insistera på en fortsättning av den antijapanska nationella enhetsfronten. Att beslutsamt insistera på samarbete med Guomindang för att driva bort de fascistiska japanska imperialisterna från kinesisk mark. 2. Att föra en beslutsam kamp mot alla antisovjetiska och antikommunistiska aktiviteter från de reaktionära elementen inom den storbourgeoisien. 3. I utrikespolitiken, att kontakta alla offentliga personer i England och Amerika som kämpar mot de tysk-italienska-japanska fascistiska trollkarlarna för att kämpa mot den gemensamma fienden.” Dimitrov skickade dessa dokument till Stalin, Molotov, Zjdanov, Vorosjilov, Timosjenko och Berija.¹⁷

Den 2 juli begärde Dimitrov ekonomiskt stöd för KKP från Molotov och Georgij Malenkov (sekreterare i SUKP:s centralkommitté). Nästa dag fick han besked om att hans förslag hade godkänts och att 1 miljon dollar (15 532 926 dollar i 2012 års penningvärde) hade anslagits till KKP. Detta var en stor ökning jämfört med tidigare anslag och förklaras av den farliga krigssituation som Sovjetunionen befann sig i under senare hälften av 1941. Efter Röda arméns enorma förluster under de första dagarna av kriget och med Wehrmacht på väg mot Moskva, skulle inget vara mer farligt för Sovjetunionens överlevnad än ett japanskt beslut att attackera Sovjetunionen genom att slå till norrut i Sibirien. Den 9 juli skickade Dimitrov det allmänna direktivet från EKKI om att utvidga kampanjen till stöd för Sovjetunionen till KKP:s centralkommitté. Den 18 juli kom ett svar från KKP:s CK om förberedelserna för att förstöra kommunikationsnätet i norra Kina för att blockera de japanska truppernas rörelser och utvidga partisankriget i deras bakre delar. Det konstaterades också att de mänskliga och materiella resurserna var uttömda och att det rådde brist på ammunition och vapen. ”Om vi får förstärkningar i form av ammunition, kulsprutor, verktyg och sprängämnen kommer effektiviteten i våra aktioner att förbättras avsevärt.” Dimitrov skickade detta meddelande till Stalin och Molotov med en begäran om ”direktiv angående det svar som ska ges till de kinesiska kamraterna, i synnerhet om de kan räkna med en viss mängd ammunition för att intensifiera bredare operationer mot en eventuell attack från Japan mot Sovjetunionen”. Molotov svarade att det fanns en överenskommelse om vilken linje KKP:s CK skulle följa, men att man inte skulle ge några löften om ammunition. Svaret återspeglade hans försiktighet.¹⁸

¹⁶ Dimitrov, *Dnevnik*, s. 214; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 345; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 148; RGASPI, f. 495, op. 184, d. 4, inkommande 1941 från Kina, ll. 36, 38; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 139-140.

¹⁷ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 4, inkommande från Kina 1941, l. 207, kodad försändelse 23 June 1941; *ibid.*, l. 209, direktiv 23 juni 1941; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 145.

¹⁸ Dimitrov, *Dnevnik*, s. 238, 241; Dimitroff, *Tagebücher*, s. 397, 405; Dimitrov, *The Diary of Georgi Dimitrov*, s. 172, 183; RGASPI, f. 495, op. 184, d. 9, utgående 1941, kodad försändelse 9 juli 1941; Lebedeva och Narinski, *Komintern i Vtoraja Mirovaja Vojna*, vol. 2, s. 114; RGASPI, f. 495, op. 184, d. 4, inkommande 1941 från Kina, l. 229; op. 74, d. 317, l. 81; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 143.

Den 25 juli vidarebefordrade Dimitrov till de sovjetiska ledarna den politiska information som ledningen för KKP hade skickat till de lokala partiorganisationerna. I informationen noterades att vissa delar av GMD var angelägna om ett japansk-sovjetiskt krig, eftersom de ansåg att detta skulle minska Japans tryck på Kina. Mao Zedongs telegram lade särskild vikt vid detta argument om GMD:s antisovjetiska inriktning: ”Pro-japanska och pro-tyska element, organen inom Guomindangs specialtjänst och partiorganisation anser att Sovjetunionen med säkerhet kommer att besegras, att Tyskland otvivelaktigt kommer att vinna och att Japan definitivt kommer att angripa Sovjetunionen; de förbereder därför i förväg en antikommunistisk allmän opinion, så att när det väl blir en sammandrabbning mellan Japan och Sovjetunionen kommer en militär offensiv mot oss att inledas omedelbart och likvidera vårt parti i helkinesisk skala.” Så förklarade Mao Zedong orsakerna till den nya försämringen av relationerna mellan KKP och GMD. Han skrev att KKP i framtiden skulle avvisa varje ”attack mot oss från Guomindang”. Dimitrov gjorde en anteckning på detta dokument som han skickade till den sovjetiska ledningen: ”Detta telegram från kamr. Mao Zedong är ett svar på följande fråga från kamr. Dimitrov av den 20 juli: 'Informera oss omedelbart om grunden för rapporterna från Chungking om nya sammanstötningar mellan era och centralregeringens trupper och vilka åtgärder ni vidtar för att motverka en eventuell försämring av era relationer med den kinesiska regeringen.’”¹⁹

De följande telegrammen från Mao innehöll uttalanden om GMD:s förberedelser för ett angrepp mot KKP. De talade också om det akuta behovet av pengar. Dimitrov vidarebefordrade omedelbart dessa telegram till den sovjetiska ledningen. Han ville också att KKP skulle bistå den sovjetiska underrättelsetjänsten. Efter att Dimitrov fått information från generalmajor Kalganov om att sovjetiska representanter i Yunan klagade över svårigheter i sina relationer med KKP:s ledning, skickades en förfrågan till Mao Zedong: ”I den nuvarande situationen är det arbete som utförs av den grupp sovjetiska kamrater som befinner sig i ert land av största vikt, liksom en korrekt samordning av deras arbete med ert. Vi ber er att informera oss om ni har tillhandahållit nödvändig hjälp, kommunikationer etc. för ett framgångsrikt genomförande av dessa speciella uppdrag. Hur ser ni personligen på möjligheten för deras fortsatta arbete?”²⁰

Men uppenbarligen var Mao Zedong missnöjd med de sovjetiska militära underrättelseagenternas verksamhet i Yunan: ”Vi förstår den stora betydelsen av det arbete som de sovjetiska kamraterna utför här. Vi har hjälpt dem på alla möjliga sätt och kommer att fortsätta att göra det. De arbetar mycket hårt, men deras arbete lider av stora brister. Kamrat Kar. är en hängiven kamrat, men hans arbetsmetoder är olämpliga, och dessutom vill han inte ta hänsyn till vår åsikt. Vår representant kommer att ge er en rapport om detaljerna i denna fråga vid ankomsten [till EKKI].”²¹ Dimitrov vidarebefordrade texten i detta meddelande till Stalin och de militära underrättelsecheferna Fillip Golikov och Aleksej Panfilov.

Detta var inte första gången som Dimitrov hörde talas om dessa problem. Redan den 12 juni hade han fått en varning från Golikov: de kinesiska ledarna fick inte veta att Komintern fick information från Yunan, inte bara från KKP:s CK. Golikov skrev i ett brev: ”En anställd vid direktoratet i specialregionen, överste kam[rat] Kislenko har begärt att när ni ger instruktioner till KKP:s ledning på grundval av den information som skickats av kamrat Kislenko, ska

¹⁹ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 4, inkommande 1941 från Kina, 1. 235; *ibid.*, ll. 241-240, kodad försändelse 25 juli 1941; *ibid.*, 1. 240, Dimitrovs handskrift.

²⁰ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 3, inkommande 1941 från Kina, 1. 78, ms., Dimitrovs handskrift. Dimitrov skrev sin text på den kodade försändelsen från Mao.

²¹ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 3, inkommande från Kina, 1. 78, kodad försändelse 15 September 1941; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 145.

informationskällan förbli okänd för kamrat Mao Zedong. Annars kan kamrat Kislenko bli berövad information från Kinas kommunistiska partis centralkommitté och Zhou Enlai.”²²

Som framgår av diskussionen ovan var förhållandet mellan KKP och GMD det centrala ämnet för den chiffrerade korrespondensen under dessa år. I ett brev till Stalin och Molotov den 13 december, i samband med att kriget i Stilla havet inleddes, ”rekommenderade Dimitrov att Mao Zedong skulle kontakta Chiang Kai-shek direkt för att snabbt undanröja existerande missförstånd mellan kommunistpartiet och Guomintang, stärka det kinesiska folkets enighet, ena dess väpnade styrkor och organisera en djärv offensiv mot de japanska arméerna i Kina. Därvid måste kommunistpartiet visa största möjliga rimliga vilja att nå en överenskommelse.”²³ I korrespondensen med ledningen för KKP betonade Dimitrov oförtrutet denna politik.

Den 17 mars 1942 kom ett meddelande från den sovjetiska underrättelsetjänsten i Yunan om att de kinesiska kommunisternas åttonde och fjärde arméer under en lång tid inte hade deltagit i vare sig aktiva eller passiva aktioner mot japanerna: ”KKP-ledningens linje att bryta med Guomintang fortsätter, trots all den skada detta gör för befrielsekrigets sak. Sådana handlingar spelar bara japanerna i händerna, och denna situation ger upphov till mycket allvarliga tvivel. ... Man måste ta hänsyn till att för oss är situationen i F[järran] Ö[stern] ytterst kritisk... Jag anser att Moskva med alla till buds stående medel måste tvinga KKP:s ledning att ändra sin politik beträffande Chiang Kai-shek”²⁴

Den 16 juni skickades ett chiffrtelegram till Mao Zedong med krav på en förbättring av relationerna mellan KKP och Chiang Kai-shek och GMD: ”Den nuvarande situationen kräver absolut att Kinas kommunistiska parti gör allt som står i dess makt för att förbättra relationerna med Chiang Kai-shek och stärka Kinas enhetsfront i kampen mot japanerna. Vi vet att Chiang Kai-shek och Guomintang-ledarna på alla möjliga sätt provocerar kommunistpartiet för att misskreditera och isolera det, men vi kan inte anse att detta är en korrekt politik om folk faller för dessa provokationer i stället för att reagera på dem på ett intelligent sätt.”²⁵

Mao Zedong svarade att arméerna under KKP:s ledning konfronterade nästan hälften av alla japanska trupper i Kina och att Wang Jingweis trehundra tusen man starka armé agerade i samförstånd med de japanska trupperna. (Wang Jingwei, en rival till Chiang Kai-shek, bröt med GMD 1938 och organiserade en samarbetsregim som verkade i det av Japan ockuperade Kina). Maos meddelanden var fyllda med information om GMD:s fientliga verksamhet. Han fortsatte dock att försäkra att ”vi fortsätter att vara försiktiga på alla möjliga sätt; vi påminner om och beordrar ständigt de lokala partikommittéerna att undvika friktion med Guomintang. Alla de många tidigare fallen av friktion har inletts av Guomintang.” Dimitrov skickade alla dessa telegram till Stalin.²⁶

Den 11 december 1944 sände Mao Zedong ett brev till Dimitrov. Det handlade om sammanbrottet i det avtal som undertecknats av Mao Zedong och president Roosevelts representant, general Patrick Hurley, om bildandet av en koalitionsregering i Kina: ”Om Guomintang

²² RGASPI, f. 495, op. 74, d. 320, 1. 37.

²³ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 317, 11. 85-86; Dallin and Firsov, eds., *Dimitrov and Stalin, 1934-1943*, s. 147; Lebedeva och Narinskij, *Komintern i Vtoraja Mirovaja Vojna*, vol. 2, s. 169.

²⁴ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 15, inkommande 1942 från Kina, ll. 146-145.

²⁵ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 17, utgående 1942 till Kina, 1. 51; *Kommunistitjeskij Internatsional i kitajskaja revolutsia: Dokumenty i materialy*, ed. M. L. Titarenko (Moscow: Nauka, 1986), s. 291-292; Lebedeva och Narinski, *Komintern i Vtoraja Mirovaja Vojna*, vol. 2, s. 233.

²⁶ RGASPI, f. 495, op. 184, d. 15, inkommande 1943 från Kina, 11. 34-33, kodad försändelse 17 april 1943; *ibid.*, 1. 50, kodad försändelse 5 juni 1943.

* Hurley skickades till Kina som ambassadör och president Franklin d. Roosevelts personliga representant, med uppgift att medla mellan de olika kinesiska fraktionerna och ena dem i kampen mot japanerna. Han tog dock

styrka under de senaste åren har varit större än våra styrkors, så håller situationen för närvarande på att förändras till vår fördel och styrkeförhållandena rör sig mot paritet (med hänvisning till KKP:s och GMD:s operativa kapacitet och kvalitet, folkmassornas förtroende för KKP och GMD). ... Händelserna rör sig mot en situation där vårt partis operativa kapacitet gradvis kommer att överstiga Guomindangs. För närvarande har vårt parti blivit den aktiva, avgörande faktorn i det antijapanska kriget och för statens räddning.”²⁷

Dessa konfrontationer förebådade det nya inbördeskriget som utbröt så snart som japanerna kapitulerat i september 1945. De kinesiska kommunisterna under Mao Zedong besegrade GMD och 1949 drog sig Chiang Kai-shek och flera miljoner GMD-anhängare och GMD:s kvarvarande trupper tillbaka till Taiwan och överlämnade hela det kinesiska fastlandet till kommunistiskt styre. Men de kinesiska kommunisternas subtila men envisa motstånd mot att acceptera sovjetiska direktiv förebådade också det spända förhållande som så småningom ledde till den sino-sovjetiska splittringen.

Översättning: Martin Fahlgren

Lästips

I Maos *Valda Verk* band 2 och 3 finns flera texter som handlar om inbördeskriget och försvarskriget mot Japan. Där påpekas flera gånger problemen med att upprätthålla den anti-japanska enhetsfronten med Chiang Kai-shek. Däremot belyses inte motsättningarna med Komintern när det gäller denna viktiga fråga.

Detta betyder inte att det saknas kinesiska texter som tar upp motsättningarna till Komintern och Stalin under denna period. Se t ex [Mao, KKP och frågan om Stalin](#), som även innehåller fler utdrag ur brevväxlingen mellan Mao och Dimitrov.

Se även Nikita Chrusjtjov: [Mao Tse-tung och schismen](#).

Historiska arbeten:

Stuart Schrams klassiska Mao-biografi från 1966 [Mao Tse-tung](#) tar upp en del av motsättningarna mellan KKP, Guomindag och Moskva/Komintern i kapitel 8, ”Kampen på två fronter”, men då han skrev detta saknade han tillgång till de dokument som tillkommit senare, i synnerhet efter Sovjetunionens sammanbrott.

klart ställning för GMD. Han misslyckades och avgick 1945.

²⁷ RGASPI, f. 495, op. 74, d. 342, ll. 50-51.